

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ЕКОЛОГІЇ КАРПАТ
79026, м. Львів-26, вул. Козельницька, 4, Тел./факс (032) 270-74-30
E-mail: ecoinst@mail.lviv.ua Код: ЄДРПОУ 05540066, МФО 820172,
Банк ДКСУ в м. Київ., р/рахунок UA418201720343160001000000725

19.06.2023, № 118

На № від 2023р.

Міністру Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України
Стрільцю Руслану Олександровичу,
Голові Комітету Верховної Ради України з питань екологічної політики та
природокористування
Бондаренку Олегу Володимировичу

**Аналітична записка
щодо необхідності внесення змін до Закону України «Про оцінку впливу на довкілля»**

Інститут екології Карпат НАН України тривалий час проводить наукові дослідження у Карпатах і надає наукові обґрунтування та рекомендації щодо природоохоронної діяльності в регіоні. Наш Інститут має практичний досвід проведення і фахового аналізу оприлюднених оцінок впливу на довкілля (ОВД), які виконувались іншими організаціями, стосовно планованих забудовниками об'єктів на території карпатського регіону. Зокрема малих ГЕС, гірськолижного курорту «Свидовець», вітрогенеруючої електростанції на Боржаві тощо. Зважаючи на виявлені недоліки, виникла потреба привернути вашу увагу до істотної проблеми щодо процедури проведення ОВД і необхідності внесення змін до Закону України «Про оцінку впливу на довкілля».

На нашу думку, окремі положення Закону виписані недосконало, що дає можливість несумлінним суб'єктам господарювання уникати достовірних науково-обґрунтованих ОВД, ігнорувати або приховувати ОВД з негативними висновками. У підсумку це призводить до значних екологічних збитків, зокрема у Карпатському регіоні, наприклад, у результаті будівництва малих ГЕС за невиправдано нищівними для природного середовища технологіями. На цей час неоприлюдненими залишаються критичні ОВД щодо гірськолижного курорту «Свидовець», натомість забудовник «добився» позитивних ОВД, згідно з якими уже планується реалізація цього проекту з надзвичайно великомасштабними негативними наслідками для унікального за своїм біорізноманіттям високогірного регіону Українських Карпат. Наукове обґрунтування доцільності створення на цій території ландшафтного заказника ще у 2018 році (Кагало та ін., 2018), на жаль, не було сприйняте у Міністерстві.

Існуюче законодавство - Закон України «Про оцінку впливу на довкілля», постанова Кабінету Міністрів України від 13 грудня 2017 р. № 1026 «Про затвердження Порядку передачі документації для надання висновку з оцінки впливу на довкілля та фінансування оцінки впливу на довкілля та Порядку ведення Єдиного реєстру з оцінки впливу на довкілля» надає можливість суб'єкту господарювання обирати фахівців на свій розсуд, а також редагувати надані ними звіти. Зокрема, на практиці не діє Стаття 6. «Звіт з оцінки впливу на довкілля. Пункт 1. Суб'єкт господарювання забезпечує підготовку звіту з оцінки впливу на довкілля і несе відповідальність за достовірність наведеної у звіті інформації згідно з законодавством». Здебільшого реалізується лише перша частина пункту №1 (Суб'єкт господарювання забезпечує підготовку звіту з оцінки впливу на довкілля). Тому, на наше переконання, цей пункт необхідно змінити у такій редакції: «Уповноважений

територіальний орган забезпечує підготовку звіту з оцінки впливу на довкілля» з відповідною зміною усіх інших статей Закону.

Використовуючи існуюче формулювання цієї статті Закону, суб'єкти господарювання здійснюють пошук тих, хто підготує ОВД, що відповідатиме його інтересам, а не відображатиме об'єктивну оцінку. Відтак об'єктивні (негативні) експертизи не оприлюднюються. Процес проведення оцінки на довкілля здебільшого непрозорий, проводиться заангажованими працівниками або на недопустимо низькому фаховому рівні. Вважаємо, що роль Міндовкілля та уповноважених територіальних органів має бути посиленою у процедурі ОВД, що дасть змогу забезпечити об'єктивність оцінки, насамперед, завдяки залученню фахівців і дослідників наукових і науково-дослідних установ з багаторічним досвідом роботи у природоохоронній справі. Це на часі уже тепер, коли доступ до реєстру ОВД є закритим у зв'язку з воєнним станом.

Часто існує невідповідність низького економічного ефекту і неспівмірно великих екологічних збитків від будівництва і функціонування об'єктів господарювання, зокрема малих ГЕС у Карпатах. Розрахунки екосистемних послуг, втрачених від негативних антропогенних змін довкілля і біоти внаслідок спорудження об'єктів господарювання, до цього часу взагалі не передбачені й не проводяться. Водночас, наші попередні розрахунки втрачених екосистемних послуг виявляють, що це величезні збитки у межах карпатського регіону. Тому вважаємо за необхідне **ввести у протокол процедури ОВД пункт «Розрахунок екосистемних послуг, які будуть втрачені внаслідок реалізації проекту».**

Окрім цього, необхідно запровадити відшкодування за нанесення інших екологічних збитків, які не належать до екосистемних послуг. Такі компенсації, наприклад, за реалізації будівництва мегакурорту «Свидовець», лише за знищення видів рослин і тварин Червоної книги України та їхніх оселищ становитимуть багатомільйонні суми. Тому вважаємо за необхідне **ввести у протокол процедури ОВД пункт «Розрахунок відшкодування за нанесення екологічних збитків внаслідок реалізації проекту».**

Підсумовуючи, висловлюємо переконання, що наведені пропозиції до Закону України «Про оцінку впливу на довкілля» сприятимуть його удосконаленню.

Література

Кагало О., Канарський Ю., Микітчак Т., Ковтонюк О., Кобів Ю., Кияк В., Сичак Н., Башта А.-Т., Царик Й., Дикий І., Шидловський І., Решетило О. Природоохоронне значення території Центрального Свидовця (Українські Карпати) / Вісник Київського національного університету ім. Т. Шевченка. Географія. – 2018. - Випуск 1 (70). - С. 35-46. http://visnyk-geo.univ.kiev.ua/?page_id=5753&lang=uk

Директор Інституту
екології Карпат НАН України, д.б.н.

І.М. Данилик

Завідувач відділу
популяційної екології, д.б.н.

В.Г. Кияк

Завідувач відділу
охорони природних екосистем, к.б.н.

О.О. Кагало

Завідувач відділу
екосистемології, к.б.н.

І.М. Шпаківська

Учений секретар Інституту, к.б.н.

В.М. Білонога

Провідний науковий співробітник, д.б.н.

Ю.Й. Кобів

Старший науковий співробітник, к.б.н.

Т.І. Микітчак

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ЕКОЛОГІЇ КАРПАТ
79026, м. Львів-26, вул. Козельницька, 4, Тел./факс (032) 270-74-30
E-mail: ecoinst@mail.lviv.ua Код: ЄДРПОУ 05540066, МФО 820172,
Банк ДКСУ в м. Київ., р/рахунок UA418201720343160001000000725

04.09.2023, № 159
8

На № 9/Н-19 (дор.) СЗП НОВ
від 23.08.2023р.

ПРЕЗИДІЯ НАН УКРАЇНИ ВІДДІЛЕННЯ ЗАГАЛЬНОЇ БІОЛОГІЇ

*Щодо проблемних питань у сфері законодавства, що стосуються науки і техніки,
які потребують вжиття відповідних парламентських заходів,
з наданням рекомендацій для їх врегулювання*

Аналітична записка щодо необхідності внесення змін до Закону України «Про оцінку впливу на довкілля»

У відповідь на доручення керівника НОВ Президії НАН України О.Кубальського про надання інформації щодо проблемних питань у сфері законодавства, що стосуються науки і техніки, які потребують вжиття відповідних парламентських заходів, та пропозицій для їх врегулювання, Інститут екології Карпат НАН України надає обґрунтування та рекомендації щодо необхідності внесення змін до Закону України «Про оцінку впливу на довкілля».

Інститут екології Карпат НАН України тривалий час проводить наукові дослідження у Карпатах і надає наукові обґрунтування та рекомендації щодо природоохоронної діяльності в регіоні. Наш Інститут має практичний досвід проведення і фахового аналізу оприлюднених оцінок впливу на довкілля (ОВД), які виконувались іншими організаціями, стосовно планованих забудовниками об'єктів на території карпатського регіону. Зокрема малих ГЕС, гірськолижного курорту «Свидовець», вітрогенеруючої електростанції на Боржаві тощо. Зважаючи на виявлені недоліки, виникла потреба привернути вашу увагу до істотної проблеми щодо процедури проведення ОВД і необхідності внесення змін до Закону України «Про оцінку впливу на довкілля».

На нашу думку, окремі положення Закону виписані недосконало, що дає можливість несумлінним суб'єктам господарювання уникати достовірних науково-обґрунтованих ОВД, ігнорувати або приховувати ОВД з негативними висновками. У підсумку це призводить до значних екологічних збитків, зокрема у Карпатському регіоні, наприклад, у результаті будівництва малих ГЕС за невиправдано нищівними для природного середовища технологіями. На цей час неоприлюдненими залишаються критичні ОВД щодо гірськолижного курорту «Свидовець», натомість забудовник «добився» позитивних ОВД, згідно з якими уже планується реалізація цього проекту з надзвичайно великомасштабними негативними наслідками для унікального за своїм біорізноманіттям високогірного регіону

Українських Карпат. Наукове обґрунтування доцільності створення на цій території ландшафтного заказника ще у 2018 році (Кагало та ін., 2018), на жаль, не було сприйняте у Міністерстві.

Існуюче законодавство – Закон України «Про оцінку впливу на довкілля», постанова Кабінету Міністрів України від 13 грудня 2017 р. № 1026 «Про затвердження Порядку передачі документації для надання висновку з оцінки впливу на довкілля та фінансування оцінки впливу на довкілля та Порядку ведення Єдиного реєстру з оцінки впливу на довкілля» надає можливість суб'єкту господарювання обирати фахівців на свій розсуд, а також редагувати надані ними звіти. Зокрема, на практиці не діє Стаття 6. «Звіт з оцінки впливу на довкілля. Пункт 1. Суб'єкт господарювання забезпечує підготовку звіту з оцінки впливу на довкілля і несе відповідальність за достовірність наведеної у звіті інформації згідно з законодавством». Здебільшого реалізується лише перша частина пункту №1 (Суб'єкт господарювання забезпечує підготовку звіту з оцінки впливу на довкілля). Тому, на наше переконання, цей пункт необхідно змінити у такій редакції: **«Уповноважений територіальний орган забезпечує підготовку звіту з оцінки впливу на довкілля»** з відповідною зміною усіх інших статей Закону.

Використовуючи існуюче формулювання цієї статті Закону, суб'єкти господарювання здійснюють пошук тих, хто підготує ОВД, що відповідатиме його інтересам, а не відображатиме об'єктивну оцінку. Відтак об'єктивні (негативні) експертизи не оприлюднюються. Процес проведення оцінки на довкілля здебільшого непрозорий, проводиться заангажованими працівниками або на недопустимо низькому фаховому рівні. Вважаємо, що роль Міндовкілля та уповноважених територіальних органів має бути посиленою у процедурі ОВД, що дасть змогу забезпечити об'єктивність оцінки, насамперед, завдяки залученню фахівців і дослідників наукових і науково-дослідних установ з багаторічним досвідом роботи у природоохоронній справі. Це на часі уже тепер, коли доступ до реєстру ОВД є закритим у зв'язку з воєнним станом.

Часто існує невідповідність низького економічного ефекту і неспівмірно великих екологічних збитків від будівництва і функціонування об'єктів господарювання, зокрема малих ГЕС у Карпатах. Розрахунки екосистемних послуг, втрачених від негативних антропогенних змін довкілля і біоти внаслідок спорудження об'єктів господарювання, до цього часу взагалі не передбачені й не проводяться. Водночас, наші попередні розрахунки втрачених екосистемних послуг виявляють, що це величезні збитки у межах карпатського регіону. Тому вважаємо за необхідне **вести у протокол процедури ОВД пункт «Розрахунок екосистемних послуг, які будуть втрачені внаслідок реалізації проекту».**

Окрім цього, необхідно запровадити відшкодування за нанесення інших екологічних збитків, які не належать до екосистемних послуг. Такі компенсації, наприклад, за реалізації будівництва мегакурорту «Свидовець», лише за знищення видів рослин і тварин Червоної книги України та їхніх оселищ становитимуть багатомільйонні суми. Тому вважаємо за необхідне **вести у протокол процедури ОВД пункт «Розрахунок відшкодування за нанесення екологічних збитків внаслідок реалізації проекту».**

Обґрунтування необхідності внесення змін до Закону України «Про оцінку впливу на довкілля» також надіслано Міністру Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів

України Руслану Стрільцю та Голові Комітету Верховної Ради України з питань екологічної політики та природокористування Олегу Бондаренку.

Підсумовуючи, висловлюємо переконання, що наведені пропозиції до Закону України «Про оцінку впливу на довкілля» сприятимуть його удосконаленню.

Література

Кагало О., Канарський Ю., Микітчак Т., Ковтонюк О., Кобів Ю., Кияк В., Сичак Н., Башта А.-Т., Царик Й., Дикий І., Шидловський І., Решетило О. Природоохоронне значення території Центрального Свидовця (Українські Карпати) / Вісник Київського національного університету ім. Т. Шевченка. Географія. – 2018. - Випуск 1 (70). - С. 35-46. http://visnyk-geo.univ.kiev.ua/?page_id=5753&lang=uk

Директор Інституту
доктор біологічних наук

Іван Данилик

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ЕКОЛОГІЇ КАРПАТ

79026, м. Львів-26, вул. Козельницька, 4, Тел./факс (032) 270-74-30
E-mail: ecoinst@mail.lviv.ua Код: ЄДРПОУ 05540066, МФО 820172,
Банк ДКСУ в м. Київ., р/рахунок UA418201720343160001000000725

19.06.2023 № 118/a

ВИКОНКОМУ РАДИ ЗНЦ
НАН УКРАЇНИ

**Аналітична записка
з проблем і загроз щодо будівництва малих ГЕС у Карпатах**

Інститут екології Карпат НАН України тривалий час проводить наукові дослідження у Карпатах і надає наукові обґрунтування та рекомендації для природоохоронної діяльності у регіоні, зокрема щодо малих ГЕС.

Територія Українських Карпат володіє значним гідроенергетичним потенціалом. Через це в останні десятиліття пропонувались різноманітні масштабні проекти будівництва гідроелектростанцій (ГЕС) на карпатських річках, зокрема, будівництво 395-ти малих ГЕС (МГЕС) (Мала гідроенергетика України, 2018).

Станом на 2020 р. в Українських Карпатах діяли 16 МГЕС, зокрема 9 – у Закарпатській області, 5 – в Івано-Франківській, 2 – у Львівській областях (Пилипович, Іванов, Миктічак, Штупун, 2020).

Ці будівництва лобювались здебільшого бізнесструктурами, частково і державними органами управління. Основним стимулом була швидка окупність будівництва та отримання надприбутків завдяки «зеленому» тарифу.

Окрім користі вироблення електроенергії, будівництво ГЕС на гірській території несе значні ризики для місцевих екосистем та населення.

Інститут відновлюваної енергетики НАН України оприлюднив основні експлуатаційні вимоги до малих ГЕС у відповідності до природоохоронних обмежень (https://www.ive.org.ua/?page_id=163&lang=uk [19.11.2022]):

- Проект малої ГЕС повинен передбачати безперешкодну міграцію риб;
- Гідротехнічна система малої ГЕС не повинна викликати будь-які довгострокові деградації біорізноманіття або наносити серйозну шкоди річковим біокомплексам;
- Мала ГЕС повинна функціонувати із забезпеченням такого експлуатаційного режиму роботи, що максимально близько відповідає умовам природного стоку річки.

Результати сучасних наукових досліджень впливу функціонування МГЕС на екосистеми Українських Карпат показують, що жоден з цих критеріїв не відповідає експлуатаційним вимогам уже діючих МГЕС на карпатських річках.

Упродовж 2014-2020 років співробітниками Інституту екології Карпат НАН України проведено дослідження впливу на екосистеми функціонування Явірської ГЕС (цілорічні дослідження), Теребле-Ріцької та Нижньобистрянської ГЕС (березень-червень), Пробійнівської ГЕС (епізодичні дослідження).

Ці дослідження дозволили виділити основні негативні впливи та явища для екосистем річок Українських Карпат, спричинені функціонуванням ГЕС, а саме:

- Утворення в зимовий період суцільного крижаного покриву та заторів криги у водосховищі та на відтинку перед ним унаслідок зменшення швидкості течії водотоку.

- Залповий спуск вод водосховищ і промивання їхнього ложа від наносів під час відкриття шлюзів перед нерестовим періодом. Знесення наносів і покриття ними дна та берегів водотоку на значну відстань нижче греблі.

- Забір води у водосховище після закінчення нерестового періоду. Внаслідок забору русло нижче греблі різко міліє.

- Улітку відбувається цвітіння вод водосховищ ГЕС. Основним субстратом цвітіння в умовах Карпат є придонна товща води у водосховищах, оскільки дно вкрите товстим шаром наносів і відмерлої органіки.

- Засмічення ложа водосховища твердими побутовими відходами.

- Створення лімнічної водойми у річковому континуумі. Різке сповільнення течії або її відсутність у водосховищі, вкриття наносами кам'янистого субстрату дна сприяє низці негативних явищ. Наприклад, чисельність особин дрейфу безхребетних після проходження водосховища зменшується в середньому у десять разів.

- Інвазія чужорідних видів тварин і їх масовий розвиток в акваторії у межах впливу функціонування МГЕС.

- Зміна природних водних та узбережних рослинних угруповань.

- Випадання з угруповань типових великорозмірних гірських видів безхребетних і масовий розвиток дрібних призводять до деградації кормової бази аборигенних видів риби, пристосованих до водотоків з кам'янистим субстратом.

- Гребля МГЕС є істотною перепорою для міграції та обміну генофонду між популяціями аборигенних видів риби. Водночас водосховище є воротами інвазії й оселення інвазійних видів.

- Зміна гідрологічних умов річок зумовлює спрощення структури типових оселищ ріки, їх деградацію і заміну на антропогенізовані біотопи.

- Погіршення якості питної води для населення значних територій України (басейни рік Дністер, Прут, Тиса);

- Різке зменшення природного біорізноманіття Українських Карпат;

- Погіршення якості більшості екосистемних послуг річкових і навколорічкових екосистем.

У час воєнного стану будівництво нових МГЕС та ГЕС на річках Українських Карпат призведе до можливості екотероризму через створення водних катастроф внаслідок підриву гребель.

Будівництво багатьох МГЕС у Карпатському регіоні заплановане на територіях, включених до Смарагдової Мережі України. Наприклад, 9 МГЕС у «Долині річки Шопурка» (код об'єкту UA0000374), дві МГЕС у «Долині річки Стрий» (UA0000326), дві – у «Долині річки Опір» (UA0000325), дві – на р. Тересва, «Східний Свидовець» (UA0000259), щонайменше одна – у «Мармароські та Чивчинські гори» (UA0000117) та на територіях інших Смарагдових об'єктів, що викликає занепокоєння країн ЄС.

Будь-яка антропогенна трансформація річкової екосистеми викликає зміни її біоти. В одних випадках екосистема здатна протистояти зовнішнім збуренням і відновлювати свій природний чи наближений до природного стан, в інших – відбуваються незворотні зміни. Переважно антропогенний вплив на біоту річок є негативним і призводить або до зменшення різноманітності гідробіонтів, їхньої чисельності й біомаси та деструктивної зміни структури угруповань.

Під час будівництва й функціонування гідротехнічних споруд відбувається деградація берегів і дна внаслідок проведення земельних робіт, що призводить до знищення угруповань бентосу й перифітону. Опосередкований негативний вплив на безхребетних гідробіонтів відбувається на великій відстані вниз за течією від гідроспоруд внаслідок змивання ґрунту, збільшення каламутності, зміни показників рН, вмісту кисню та інших гідрохімічних і гідрфізичних параметрів. Після побудови гідротехнічних споруд відбувається антропогенна регуляція гідрологічних параметрів, внаслідок чого істотно змінюється швидкість течії, переріз русла, витрата води, глибина, рельєф і структура берегів і дна. Крім цього, що часто опускається в наукових експертизах планування подібних технічних споруд, такі об'єкти істотно змінюють рівень ґрунтових вод прируслових територій і спричиняють деградацію

приуслових водойм (стариць, обмілілих рукавів, калож, боліт, перезволожених лук), в акваторіях яких формується значна частина різноманіття не лише гідробіонтів, а й біоти (флори і фауни) долини ріки загалом.

Існує невідповідність низького економічного ефекту і неспівмірно великих екологічних збитків від будівництва і функціонування МГЕС у Карпатах. Кількість електроенергії, яку продукують МГЕС регіону, є мізерною (менше 1%) порівняно з іншими джерелами електроенергії. Водночас, оцінка екосистемних послуг, втрачених від антропогенних змін довкілля і біоти внаслідок спорудження МГЕС, – не проводиться взагалі. Навіть найпростіші розрахунки втрачених екосистемних послуг виявляють, що це мільярдні збитки у межах карпатського регіону.

Для вирішення проблеми малої гідроенергетики в Карпатському регіоні є інші можливості. Перед плануванням певної гідроспоруди необхідно всесторонньо вивчити сучасний стан річкової і прилеглих екосистем, встановити придатність території для такого будівництва, вказати можливі наслідки функціонування гідроспоруд та подати чіткі рекомендації щодо оптимальних технічних характеристик об'єкту з екологічної точки зору. Такі дослідження за своєю вартістю будуть набагато дешевшими, ніж запобігання шкоди від негативного антропогенного впливу в майбутньому. Після довготермінових досліджень (мінімум весняно-літній сезон), науковці повинні представити громадськості свої чіткі висновки й рекомендації. Лише після цього держслужбовці можуть вести мову про можливі ділянки будівництва малих ГЕС у Карпатах чи інших регіонах країни. Крім того, планування таких ділянок можливе тільки за умови всестороннього обговорення з місцевими громадами, інтереси яких можуть постраждати в першу чергу. Варто згадати непрозорість процесу інформування місцевих громад, що унеможливорює формування об'єктивної думки щодо кожного конкретного випадку. Обов'язковим є також врахування басейнового принципу управління, оскільки відсутність впливу на певний відтинок ріки ще не означає його відсутність на басейн у цілому. Дотепер оцінка впливу на довкілля проводиться або заангажованими особами, або на цілком примітивному рівні.

Мешканці Карпатського регіону можуть значною мірою перейти на альтернативну енергетику не тільки за рахунок створення МГЕС, електроенергія яких зливається у загальну електромережу без істотної користі для місцевих громад і функціонування яких у більшості випадків негативно впливає на довкілля. Зараз існує десятки варіантів альтернативних відновлювальних гідроенергоджерел за допомогою локальних установок – мікро-, й мініГЕС. Такі установки не потребують антропогенної модифікації русла, а потужність виробництва електроенергії кожної з них сягає до 5 кВт і більше, що може забезпечувати світлом і теплом одну або декілька садиб. Вплив таких установок на біоту може відбуватися в радіусі кількох метрів, а не на декілька чи десятки кілометрів, як у випадку з малими й середніми ГЕС. На жаль, на державному рівні відсутня підтримка справді альтернативних джерел відновлювальної енергетики, які сприятимуть підвищенню добробуту громад карпатських населених пунктів. За умови широко використання невеликих гідроелектрогенераторів, багато мешканців гірських регіонів використовуватимуть набагато менше енергії із загальної мережі. Це не супроводжуватиметься зеленою тарифікацією і, таким чином, призведе до відчутної економії коштів на державному рівні.

Наш Інститут має практику критичного фахового аналізу оприлюднених оцінок впливу на довкілля (ОВД), проведеними іншими організаціями, щодо планованих забудовниками об'єктів на території карпатського регіону, зокрема малих ГЕС. Виникла потреба привернути вашу увагу до істотної проблеми щодо процедури проведення ОВД.

Існуюче законодавство - Закон України «Про оцінку впливу на довкілля», постанова КМ України від 13 грудня 2017 р. № 1026 «Про затвердження Порядку передачі документації для надання висновку з оцінки впливу на довкілля та фінансування оцінки впливу на довкілля та Порядку ведення Єдиного реєстру з оцінки впливу на довкілля» надає можливість суб'єкту господарювання обирати фахівців на свій розсуд, а також редагувати надані ними звіти. Суб'єкт господарювання зацікавлений у пошуку тих, хто підготує ОВД, що відповідатиме його інтересам, а не отримання об'єктивної оцінки. Відтак об'єктивні (негативні) експертизи – не оприлюднюються. Вважаємо, що роль Міндовкілля має бути посиленою у процедурі ОВД та залученню фахівців і дослідників з багаторічним досвідом роботи у

природоохоронній справі, особливо тепер, коли доступ до реєстру ОВД є закритим у зв'язку з воєнним станом.

Загальні висновки

У підсумку, можна стверджувати, що існує невідповідність низького економічного ефекту і неспівмірно великих екологічних збитків від будівництва і функціонування МГЕС у Карпатах. Кількість електроенергії, яку продукують МГЕС регіону, є і буде мізерною, порівняно з іншими джерелами електроенергії. Процес проведення оцінки на довкілля здебільшого непрозорий, проводиться заангажованими працівниками або на недопустимо низькому фаховому рівні. Розрахунки екосистемних послуг, втрачених від негативних антропогенних змін довкілля і біоти внаслідок спорудження МГЕС, до цього часу взагалі не проводяться. Водночас, наші попередні розрахунки втрачених екосистемних послуг виявляють, що це мільярдне збитки у межах карпатського регіону.

Тому наш загальний висновок щодо перспектив розвитку МГЕС у Карпатах – негативний. Натомість частковою альтернативою може бути застосування невеликих гідроелектрогенераторів – мікроГЕС.

Література

Микітчак Т.І. Вплив функціонування Теремле-Ріцької ГЕС на угруповання безхребетних гідробіонтів (Українські Карпати) // Наукові основи збереження біотичної різноманітності. 2015. Т. 6 (13), № 1: 249-262.

Микітчак Т., Штупун В. Вплив функціонування Явірської ГЕС на угруповання безхребетних гідробіонтів р. Стрий (Українські Карпати) // Вісник Львівського університету. Серія біологічна. - 2017. - Вип. 76. - С. 77-86.

Пилипович О.В., Іванов Є.А., Микітчак Т.І., Штупун В.П. Будівництво та експлуатація об'єктів малої гідроенергетики в Українських Карпатах: нові виклики для довкілля // Людина та довкілля. Проблеми неоекології. 2020. 33. 22-33/

Сухарева О.Ю., Рябухіна Т.С., Делеган-Кокайко С.В., Сухарев С.М. Вплив греблі малої ГЕС на стан річки Шипот // Наук. вісник Ужгород. ун-ту. Сер. Хімія, 2015, №2 (34). С. 51–54.

Kovalchuk A., Obodovskiy O., Shcherbak V. et al. Issues and challenges of small hydropower development in the Carpathians region (hydrology, hydro-chemistry, and hydrobiology of watercourses). – Uzhgorod-L'viv-Kyiv : Hydroecological society “Uzh”, 2016. 195 p.

Директор Інституту
екології Карпат НАН України, д.б.н.

І.М. Данилик

Завідувач відділу
популяційної екології, д.б.н.

В.Г. Кияк

Старший науковий співробітник, к.б.н.

Т.І. Микітчак